

I. ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИКА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Секція 1. Соціогуманітарні проблеми євроінтеграційних процесів національної освіти в сучасній Україні

УДК: 32:378+339.923

Балута Тетяна Павлівна

*к. політ. н., ст. викладач кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

JEL classification: D830; Z100

Сучасне суспільство і державу складно уявити без належної уваги до освіти і науки, які є важливим рушієм суспільного прогресу та економічних, соціальних і правових зрушень. Освіта і наука є ключовими чинниками, що впливають на рівень та якість життя громадян. Тому провідні держави світу рухаються шляхом максимального сприяння розвитку освіти і науки, у тому числі, вищої освіти.

Із розвитком вищої освіти тісно пов'язаний стан молодіжної політики у державі, у тому числі, доступ молоді до вищої освіти. Ефективна молодіжна політика свідчить про: високий рівень життя у державі, можливості отримання середньої та вищої освіти, охорони здоров'я, ринку праці та інших сфер життя, розвиток фізичної культури та спорту, доступ молоді до організації бізнесу.

Вища освіта потребує комплексних досліджень, виокремлення її інституціонального виміру, ціннісно-нормативних структур, національних традицій і підходів, багатомірних зв'язків із державою, політикою, громадянським суспільством, культурою та бізнесом.

З проголошенням незалежності України було закладено початок розбудови національної вищої освіти. Увага молодій державі до освіти мала цілком закономірний характер як до складової освіченості населення, можливих потенційних реформ. Доречно зазначити, що за радянських часів на теренах України було організовано провідні освітні та наукові центри. Вони стали флагманами розвитку освіти і науки. Також протягом періоду незалежності відроджуються та розвиваються старі освітні та наукові центри. Такими центрами стали Національний університет «Острозька академія» (1576 р.), Національний університет «Києво-Могилянська академія» (1615 р.), які відродили і поглибили кращі освітні традиції та стандарти. Достатньо новаційно в Україні розвивається Київський національний університет імені Тараса Шевченка, низка інших провідних закладів вищої освіти, які розвивають та удосконалюють стандарти вищої освіти, поступово інтегруються до світової спільноти [1].

Протягом усього періоду незалежності в Україні активно формувалися та розвивалися заклади вищої освіти, вони стали продуктивним рушієм економічних, соціальних та правових реформ. Це пов'язано переважно з тим, що держава стимулювала розвиток якісних, інноваційних, дослідницьких освітніх центрів, долучала їх до очевидних та закономірних реформацій. Це ж стосується результатів дисертаційних та монографічних досліджень, які сьогодні затребувані для реформ.

Зклади вищої освіти розвивалися та розвиваються з урахування потреб суспільства та держави. Застосовуючи приклад провідних демократій світу, де освіта і наука перебувають у полі зору державних політик та стратегій, в Україні такий підхід застосовується на сучасних реаліях. Сучасні заклади вищої освіти приділяють значну увагу якості освіти, взаємодії з роботодавцями, якісним теоретико-практичним методикам.

Україна – велика європейська держава з населенням понад 40 млн осіб, понад 70% відсотків людей мають вищу освіту. Але потенціал вищої освіти України не використовується повною мірою суспільством і економікою. Так, за загальним рейтингом «The Good Country Index» 2020 р. серед 153 країн Україна – на 76-му місці, а найближчі географічні сусіди та країни, які є безпосередніми конкурентами на ринку освітніх послуг, значно вище: Польща – на 31-му, а Німеччина – на 5-му. Україна посідає 1-ше місце за компонентою «Внесок у розвиток науки та технологій» в рейтингу, Польща – на 13-му місці, Німеччина – на 23-му, а Велика Британія – на 5-му, але таке високе місце України пояснюється значно нижчим рівнем ВВП на одну особу, ніж результатами розвитку науки та технологій [2, с. 156].

Суспільство та економіка в умовах глобалізації стають дедалі складнішими. Експерти визнають, що сучасні моделі економічного зростання здатні функціонувати за низького рівня зайнятості, що призводить до зростання безробіття та незахищеності зайнятості.

Викладання та одержання знань відбувається у суспільстві, науковому і технологічному просторі. Аналіз масштабних тенденцій є необхідним для прийняття рішень, що забезпечать побудову стійкого та готового до майбутнього середовища освіти. У своєму звіті 2019 р. ОЕСР наводить три мегатренди, що впливають на майбутнє освіти це – глобалізація, цифровізація та старіння населення [3].

Протягом найближчих десяти років більшість населення світу складатиметься з середнього класу – тенденція, що здебільшого визначається Китаєм та Індією, в яких буде сконцентровано 90% середнього класу світу. Це не тільки посилить тиск стосовно забезпечення кращої освіти для більшої кількості людей, а й щодо задоволення очікувань від освіти з боку більш вимогливих клієнтів.

У країнах ОЕСР прогнозується, що спочатку це вплине саме на системи вищої освіти, оскільки їм доведеться докладати більше зусиль для залучення кращих здобувачів вищої освіти на набагато більш мобільному та конкурентному ринку. Продовження зростання міжнародної мобільності призведе також до необхідності інтегрувати здобувачів вищої освіти із різних груп суспільства. При цьому зазначається, що нерівність можливостей може призвести до відмінностей у добробуті та викликати політичні та соціальні заворушення [4, с. 104].

Освіта наразі відстає від цифровізації, і необхідно докласти більше зусиль, щоб скористатися інструментами та сильними сторонами нових технологій, одночасно вирішуючи проблеми щодо можливих зловживань, таких як кібервторгнення та проблеми конфіденційності.

Швидкі зміни, які відбуваються у суспільстві, технологіях, знаннях, вимагатимуть у майбутньому від фахівців здатності до пристосування, опанування нових навичок, професій, креативності. У майбутніх структурах освітніх програм найбільш актуальним є набуття універсальних компетентностей: вміння вчитися, опрацьовувати інформацію, швидко опановувати нові технології, здатність до критичного мислення та креативного підходу до завдань. Актуальності набувають також навички системного мислення, програмування, міжгалузевої комунікації, вміння працювати в умовах невизначеності, мультикультурність і володіння декількома мовами, екологічність мислення, мультифункціональність. Висока складність завдань майбутнього потребує від фахівців вміння концентруватися, управляти власними емоціями, підтримувати розумову та фізичну працездатність, планувати навантаження.

Таким чином, перед закладами вищої освіти постає завдання поєднання розвитку таких здатностей у студентів та одночасного надання їм спеціалізованих знань і навичок у рамках обраної професії. У майбутньому це сприятиме безперервній освіті наступних поколінь.

З точки зору змісту освітніх програм світовим трендом майбутнього буде їх міждисциплінарність, що надає фахівцям можливість всебічно, цілісно та більш глибоко дослідити об'єкт, розвиває навички критичного мислення. Крім того, більшого значення набуває свобода і відповідальність студента у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії.

Література

1. *Вища освіта в умовах сьогодення : проблеми та перспективи* / Голос України : сайт. URL: <http://www.golos.com.ua/article/308165> (дата звернення: 28.03.2024).
2. *Освіта в незалежній Україні : розвиток та конкурентоспроможність* : інформаційно-аналітичний збірник / ДНУ «Інститут освітньої аналітики» : сайт. Київ, 2021. 451 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Osvita-v-nezalezhnij-Ukraini-19.08.2021_FINAL-1.pdf (дата звернення: 28.03.2024).
3. *Освіта і війна в Україні* / Аналітичний центр Cedoss : сайт. URL: <https://bit.ly/3QegBhx> (дата звернення: 01.04.2024).
4. Крупа В., Суходоля С. Тенденції та перспективи розвитку вищої освіти в Україні на сучасному етапі. *Scientific Horizon in the Context of Social Crises: Proceedings of the 14th International Scientific and Practical Conference* (September 6-8, 2023). Tokyo, Japan. 2023. № 169. С. 101–107. Retrieved from: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4313> (access date: 01.04.2024).